

гектардан ошиб кетган бўлиб, шундан 45 минг гектари интенсив боғлар улушига тўғри келмоқда. Бундай катта миқдорда барпо этилган боғ ва тоқзорларнинг самарадорлигини илғор агротехникаларни қўллаган ҳолда тубдан ошириш республиканинг мева ва узум маҳсулотлари экспорти салоҳиятини янада оширишда муҳим иқтисодий омил ҳисобланади. Шунинг учун мева-узум маҳсулотлари бозорини барқарор ривожлантириш, иқтисодий самарадорлигини оширишга қаратилган илмий асосланган таклиф ва амалий тавсиялар

ишлаб чиқиш ҳозирги пайтнинг долзарб масалаларидан биридир.

Хулоса. Олиб борилган тадқиқотлар натижасида боғдорчилик ва узумчиликни ривожлантириш ва экспорт салоҳиятини ошириш учун энг аввало боғ ва тоқзорларни вилоятларнинг табиий тупроқ-иқлим шароитларидан келиб чиққан ҳолда тўғри жойлаштириш, истиқболли, бугунги бозор талабларига тўла жавоб бера олувчи янги навлар кўчатларини экиш, экинларни илғор агротехнологияларга амал қилган ҳолда парваришlash, ички ва ташқи бозорда сотиш учун маҳсулотларни жаҳон

андозалари асосида қадоқлаш, логистика хизматини ва махсус ихтисослашган транспорт воситалари билан таъминлаш, тезкор товат сертификатини бериш, чет давлатларда сотиш тизимидаги тўсиқларни бартараф этиш, ҚҚС тўлаш тизимини такомиллаштириш бўйича давлатлар ўртасида келишувларни йўлга қўйиш, йўлларда транспорт текширувини кескин камайтириш, транспортни салт қайтмаслиги учун республикага кирадиган юкларни таъминлашни ташкил этиш каби қатор муаммолар ечимини ижобий ва тезкор ҳал қилиш тақозо этилади.

О. Абдурашидова.

Фойдаланилган адабиётлар:

Маматов М.А., Хуррамов А.Ф. Қишлоқ ишлаб чиқариш инфратузилмаси иқтисодиёти. Ўқув қўлланма. – Т.: «Сано-стандарт» нашриёти, 2016. – 124 б.

Хаксверк К., Рендер Б., Рассел Р.С., Мердик Р.Г. Управления и организация в сфере услуг: теория и практика: Service management and Operation – 2-е международ изд. – СПб. 2002. – 496 с.

McConnell Brue. Economics: principles, problems and policies. 17th edition. America, New York: McGraw-Hill, 2008.

Инновацион ёндашув

ФЕРМЕР ХЎЖАЛИГИДА АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН АХБОРОТЛАР БАЗАСИ ТИЗИМИНИ ЯРАТИШ

АННОТАЦИЯ: Мақолада фермер хўжалиги автоматлаштирилган тизимини яратиш ва фойдаланишни ташкил этиш ҳамда бу хайрли ишнинг афзаллиги атрофлича баён этилган.

АННОТАЦИЯ: В статье показаны этапы создание и организация использования автоматизированных информационных систем в «Фермерском хозяйстве». В статье «Фермерского хозяйства» формируется информационная база показателей, автоматизированных системы.

Калит сўзлар: автоматлаштирилган тизим, марказлашган маълумотлар базаси, сервер, хавфсизлик, логин, парол, электрон рақамли имзо, электрон калит.

Аграр тармоқда ресурстежамкор технологияларни жорий этиш масаласи, нафақат республикада балки дунё миқёсидаги глобал муаммолардан бири ҳисобланади. Чунки, табиий ва моддий ресурсларнинг чекланганлиги, уларнинг сотиш баҳоси қимматлашиб бораётганлиги, уларга бўлган талабни

ошганлиги, атроф-муҳит ва экологик ҳолатга салбий таъсир кучайиб бораётганини кўриш мумкин. Шу боис биз таклиф этаётган фермер хўжалигининг автоматлаштирилган ахборотлар тизимини яратиш бир қатор қулайликлар яратади. Аввало барча маълумотларнинг электрон шаклга кўчиши орқали

туман, вилоят, республика кесимида исталган пайтда, саноқли дақиқаларда маълум бир фермер хўжалиги фаолияти бўйича аниқ хулоса олиш мумкин. Шунингдек ушбу база орқали фермерлар тасарруфидаги ерлар, уларнинг агротехник-мелиоратив ҳолати, экинларнинг жойлашуви, техникалар тури ва сони, маҳсулотлар тури, етиштирилган маҳсулот ҳажми, қўйинг-чи фермер хўжалиги ҳақидаги барча маълумотлар экранда намоён бўлади.

Афсуски айни чоғда республикамизда бундай тизим йўқ. Фермер хўжалиги офисларининг автоматлаштирилган ахборот тизимлари ва базалари тўлиқ яратилмаган.

Автоматлаштирилган тизим фермер хўжаликлари ҳақидаги барча маълумотларни доимий янгилаб бориш, банк билан хўжалик муносабатларини тартибга солиш ва яқинда хўжалик ҳақида аниқ, тўлиқ ахборотларга эга бўлиш имконини беради.

Шунинг учун ҳам ушбу автоматлаштирилган ахборот тизимини яратиш катта илмий-амалий аҳамиятга эга бўлиб, фермер хўжаликлари ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирувчи корхоналар ва банклар билан шартномаларни доимий янгиланган ҳолатда олишга ҳамда аниқланган турли камчиликларни бартараф этишга шароит яратади.

Фермер хўжалиги автоматлаштирилган тизимини яратишнинг маълумотлар базаси қуйидаги таркибий қисмлардан иборат:

Меъёрий-ҳуқуқий маълумотлар базаси. Бир марта киритилади ва зарурат бўлганда янгиланади.

Фермер хўжалиги ҳақидаги (ер майдони, унинг ҳолати, техника, қандай маҳсулотлар етиштириш (хизмат)га ихтисослаштирилган, хўжалик раҳбари ва ишчилари ҳақида маълумотлар ва бошқалар) маълумотлар. Маълумотлар бир марта киритилади ва заруратга қараб янгиланади.

Фермер хўжалиги ва давлат буюртмалари (шартномалар).

Давлат буюртмалари (шартномалар) бўйича етиштириладиган маҳсулот тури, ҳажми, муддат ва бошқа маълумотлар мавсумда бир марта киритилади.

Фермер хўжалиги ва хизмат кўрсатувчи-таъминотчи ташкилотлар ўртасидаги шартномалар. Маълумотлар мавсум бошида ва муомала давомида киритиб борилади.

Банклар билан шарнома. Маълумотлар мавсум бошида ва муомала давомида киритиб борилади.

Агротехник тадбирларнинг бориши ҳақидаги мавсумий (давоимий) маълумотлар.

Хизмат кўрсатувчи-таъминотчи ташкилотлар томонидан бажарилган ишлар ҳақида киритилиб бориладиган маълумотлар.

Иш ҳақи, пенсия, жисмоний шахслар солиқ тўловлари.

Солиқ, солиқ тўловлари, банк ва бошқа тўловлар ҳақида маълумот.

Ҳомийлик пул ўтказмалари ҳақида маълумотлар.

Ҳисоботлар.

Маълумотлар фермерлар, туман қишлоқ хўжалиги ҳамда сув хўжалиги бўлимлари, алоқадор ташкилотлар мутахассислари томонидан киритилиб борилади.

Ҳар хил кесимдаги ҳисоботларни ваколатга эга бўлган ташкилотлар ўзларига тегишли шаклда олишлари мумкин.

Маълумотларни киритиш ва ҳисоботларни олишда фойдаланувчиларнинг ваколат доиралари белгиланади ва ахборот хавфсизлиги таъминланади.

Маълумотлар базаси марказлаштирилган ва ҳудудларда жойлашган серверларда, тегишли қисмлари хизмат кўрсатувчи, буюртмачи-таъминотчи, банк, солиқ, ер кадастри ва бошқа алоқадор ташкилотларнинг серверларида сақланади ва бир бутун маълумотлар базасини ташкил этади.

Фойдаланувчилар, идоралар ва серверлар ўртасидаги ахборот алмашинуви локал, корпоратив ва интернет тармоқлари орқали амалга оширилади. Тизимга киришда логин, парол, электрон рақамли имзо, электрон калитлар ва белгиланган ахборот хавфсизлиги воситаларидан фойдаланиш мумкин. Шунингдек бу база талабалар ва тадқиқотчилар учун ҳам керакли манбаага айланиши мумкин.

Автоматлаштирилган тизимни қўллаш орқали муаммоларни ўз вақтида бартараф этиш, мутахассислар вақтини, хўжалик маблағларини тежаш, юқори самарадорликка эришиш имкониятлари яратилади.

**О.Қорабошев,
ТошДАУ**

Қонунларни ўрганайлик

СТАНДАРТЛАШТИРИШ ТАРАҚҚИЁТ ГАРОВИДИР

Аннотация. Мақолада стандартлаштиришнинг аҳамияти ва бу борадаги ўзгаришлар таҳлили баён этилган.

Калит сўзлар: сифат, экспорт, маҳсулот, саноат, озиқ-овқат, стандарт. Метрология

Бугунги кунда жаҳон иқтисодиёти тараққиётининг мавжуд муаммоларини ҳал қилишнинг асосий усулларида бири сифатида стандартлаштиришнинг роли ошиб бормоқда. Ягона стандартларнинг шаклланиши сифатли ва хавфсиз маҳсулот ишлаб чиқариш,

халқ хўжалиги объектларини хавфсизлигини таъминлаш даражасини, ишлаб чиқариш жараёнларини самарадорлигини ошириш, хавф-хатарни баҳолаш, шунингдек атроф-муҳитни ҳимоя қилиш технологияларининг фаол тарқалишига ёрдам беради. Шу муносабат билан

айтиш мумкинки, ҳозирги кунда стандартлар - иқтисодиёт ривожланишининг муҳим қуролидир. Ўз навбатида Ўзбекистон танлаган тараққиётининг ривожланиш моделидан келиб чиқиб ва бошқа мамлакатларнинг тажрибасига асосланган ҳолда стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш бошқаришнинг хусусий моделини яратиш зарурати пайдо бўлди. Бунинг учун параллел равишда ташкилий масалалар